

ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

T52

УДК 316.647.5+172.3

Рекомендовано до друку вченою радою університету,
протокол №1, від 31 серпня 2007 року.

За повного або часткового відтворення матеріалів цього
видання посилення на нього обов'язкове.

Висловлені у виданні думки належать виключно авторам.

Редакційна колегія:

В.О. Бакальчук

М.А. Козловець

В.С. Крисаченко

Л.І. Мазука

П.Ю. Саух (керівник)

T52

**Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Матеріали засідання "круглого столу" від 29 травня 2007 р. / За
заг. ред. П.Ю. Сауха – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. –
124 с.**

У виступах учасників "круглого столу" розглянуті філософські аспекти проблеми толерантності, історичні корені проблем полікультурності та формування якостей толерантності в умовах глобалізованого світу, механізми толерантного спілкування і взаємодії в контексті міжкультурної та внутрішньокультурної комунікацій, а також висвітлені різноманітні форми прояву толерантності та інтолерантності в соціокультурному просторі сучасного українського суспільства.

60.524.251+60.027+60.028,13

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка

ПІСКУН Валентина Миколаївна

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник

Центру українознавства

Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

Соціальні аспекти толерантності в сучасному українському соціумі

Актуальність проблеми толерантності для українського суспільства пов'язана, передовсім, із необхідністю визначення української перспективи, а також подолання внутрішніх протиріч. В першу чергу, ці протиріччя викликані тим, що "наші регіони з різною швидкістю прощаються з радянським суспільно-економічним ладом".

Світове співтовариство, враховуючи сучасні виклики глобалізованого світу, який, перш за все, проявляється через економічні чинники, намагається подолати негативні тенденції й суспільним та громадським тиском на окремі країни урівноважити світову систему. Одним із таких заходів стало ухвалення "Декларації принципів толерантності", затвердженої резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО 16 листопада 1995 року. Саме в ній виписані детальні означення поняття толерантності:

"Толерантність означає повага, сприйняття і розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження і способів виявів людської індивідуальності. Її сприяють знання, відкритість, спілкування і свобода думки, віросповідання і переконань. Толерантність – це гармонія в різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, але і політична, і правова потреба. Толерантність – це чеснота, яка робить можливим досягнення миру і сприяє заміні культури війни культурою миру".

Під толерантністю розуміємо визнане спільнотами всеосяжне утвердження прав людини, яке підтверджується як на індивідуальному, так і на державному рівнях. "На державному рівні толерантність вимагає справедливого законодавства, дотримання правопорядку і судово-процесуальних і адміністративних норм.

Толерантність також вимагає надання кожній людині можливостей для економічного і соціального розвитку без будь-якої дискримінації. Відчуження і маргіналізація можуть стати причиною невдоволеного притлумленого стану, ворожості і фанатизму.

Нетерпимість може набувати форму маргіналізації соціально найменш захищених груп, їх виключення із суспільного і політичного життя, а також насилля і дискримінація стосовно них".

Як соціальний феномен, толерантність притаманна процесам соціальної взаємодії, які мають характер міжкультурного контактування і охоплює все коло стосунків: від міжособистісних (побутових) – до соціально-правових. Подолання бінарної опозиції між "своїми" і "чужими", що історично склалася внаслідок різних обставин, можливе різними шляхами, проте, визначальною, на нашу думку, тут є вихідна позиція уміння знаходити сприйнятні точки співпадіння. В контексті "модусних змінних" Т. Парсонса толерантність можна розглядати як різницю між допустимим (терпимим, прийнятним) і недопустимим (нетерпимим, неприйнятним). Тобто толерантність може окреслюватися як позиція, тобто ставлення, що склалося до тих соціальних реалій, які оцінюються позитивно, як такі, що можуть бути прийнятними. У межах соціальної взаємодії індивіда й загальнодержавної системи організації суспільного буття, позиція першого може розглядатися як толерантна стосовно влади як такої, якщо його матеріальні й культурно-реалізаційні потреби збалансовані. Те ж саме стосується й окремих суспільних груп. Альтернативою є позиція нетерпимості, тобто породження негативних стереотипів як у поводженні, так і в прийнятності на різних суспільних рівнях: особа і влада, особа і спільнота, свій - чужий (соціально і культурно).

Толерантність розміщується між тим, що ми сприймаємо і тим, що не сприймаємо або заперечуємо, і навіть проти чого протестуємо.

Дехто з науковців толерантність визначає як норму стійкості системи до конфліктів, як передумову її готовності до компромісів. Толерантними можуть називатися системи, які мають хоч би в одній точці свого стану однакове значення з іншими системами, що взаємодіють з ними, що слугує передумовою нечинення супротиву.

Сучасна соціальна система України базується на таких складових, що і визначають конфлікт як частину історичної свідомості. У суспільній площині цей конфлікт відбувається між владою і соціумом. За останні роки процеси економічних перетворень, що все стрімкіше рухають український "суспільний віз", розвиваються за бінарною опозицією: влада і бізнес (творення нових робочих місць, накопичення, багатство, розподіл суспільного продукту і т. д.) пов'язані між собою тугим вузлом

взаємопроникнення й загалом протистоять українському соціуму (що все ще перебуває у стадії суспільної структурації). Окрім того, структура економічної системи, яка склалася в незалежній Україні, більше тяжіє до старих малоконкурентних на світовому просторі економік. Основний економічний цикл країни – зовнішній.